

KULTURA (OMIKA) - FEBRUAR

I. ZA KATEHETA

1. Razmišljanje o temi:

V slovarju Slovenskega knjižnega jezika najdemo pod besedo **kultura** naslednji zapis (ga na kratko povzemam):

1. kultura je skupek dosežkov, vrednot človeške družbe kot rezultat človekovega delovanja, ustvarjanja
2. dejavnost, ki obsega področje človekovega umskega, zlasti umetniškega delovanja, ustvarjanja
3. lastnost človeka glede na obvladanje, uporabljanje splošno veljavnih načel, norm, pravil pri vedenju, ravnanju

Pod pojmom **nèkultúra** pa je zapisano *kar je nasprotno, drugačno od kulture*: srčna nekultura govorna, jezikovna nekultura.

In še pojem **prótikultúra**: *kar je nasprotno kulturi*: ta snov v kulturi se je izkazala kot protikultura; protikultura in porabništvo

Če na kratko povzamem lahko rečemo, da kultura odraža človeka, njegovo bit, tisto kar misli, čuti iz česar deluje. Tako smo vsakodnevno pri svojem delu, srečevanju z ljudmi, pri preživljanju prostega časa, bolj ali manj kulturni. V kakšni meri, kje, kako bomo kulturni je torej odvisno od naše odločitve.

Sodobni otrok je v veliki meri prikrajšan za družbeni kulturni okvir saj se meje na vsem področjih močno zamegljujejo in tako pada in je ponekod že popolnoma odpadla ločnica med tem kaj je kulturno in kaj ni. Tako je ena od nalog kateheta tudi ta, da kot zavedni državljani in kristjani skrbi za dvig kulture, najprej v naših veroučnih učilnicah s kulturnim govorjenjem ter uporabo slovenskega jezika (opuščanje ali odpravljanje tujk, na račun priljubljenosti pri mladih), s kulturnim ali olikanim vedenjem do drugega (beseda prosim in hvala, kakor, da sta besedi iz mojega otroštva, ki jih sodobni otroci več ne poznajo), s prebiranjem Svetega pisma ali drugih vsebinsko ter jezikovno bogatih knjig.

Težave, ki jih čutimo mi danes, niso samo težave našega časa. Že blaženi Slomšek je budil in dvigoval kulturo med slovenskim človekom takratnega časa. Rast kulture in delo zanjo je naloga vsake generacije, vsakega rodu. Le, da smo na to malo pozabili.

Blaženi Slomšek je z namenom dviga kulture pisal knjige, učbenike, pesmi, ustanovil Mohorjevo družbo, se boril za naš lep slovenski jezik, ki ga žal tudi danes v nemar dajemo in ga ne cenimo kot svetinjo, ki nam je bila dana.

Ker želimo vsaj malo posnemati Slomška v njegovem prizadevanju za kulturo in ljubezen do maternega jezika je bila leta 2000 uspešno začeta akcija z naslovom Slomškovo bralno priznanje, čigar namen je prav dvig kulture, branje kvalitetnih in dobrih knjig, ki imajo tudi duhovno razsežnost. Ob vsem tem, pa želimo tudi, da bi spoznavali blaženega škofa Antona Martina Slomška.

Tokratna kateheza v ospredje postavlja bralno kulturo, ki je med otroci v velikem upadu ob dejstvu, da so tehnična sredstva, ki so na voljo za preživljanje prostega časa mnogo bolj vabeča, a žal tudi vsebinsko obubožana. Naj bo ta kateheza navduševanje za ljubezen do materinega jezika, bodisi govorečega ali pisanega.

2. Iz življenja blaženega A.M. Slomška – 2. del:

Poleti 1811 leta je v župnijo Ponikva prišel za kaplana Jakob Prašnikar. Takrat je župnijska cerkev še bila obdana s protiturškimi obzidjem in enim od štirih obrambnih stolpov. V tistem obrambnem stolpu je mladi kaplan zbiral otroke k nedeljski šoli.

Ob koncu šolskega leta je pod cerkvenim orehom pred župljani in visokimi uradniki iz Celja s šolarji opravil nekakšno malo maturo. Na enem takih izpraševanj se je najbolje odrezal Anton Martin in za nagrado dobil molitvenik in mošnjiček z denarjem.

Antonova mati je bila naklonjena šolanju svojih otrok, oče pa je bil bolj zadržan. Uka željnemu Antonu in mami je priskočil na pomoč kaplan Prašnikar in prepričal očeta, da je Antonu dovolil nadaljnje šolanje v Celju. Nekoliko preroško je takrat napovedal in pomiril očeta Marka: "Vaš sin bo nekoč še velik gospod!"

Kmalu pa so se nad Slomškovo družino začeli zgrinjati črni oblaki. 10. januarja 1816. je Jakob Prašnikar prišel v Celje in sporočil Antonu: "Tvoja mama in komaj rojena sestra Neža sta pri Bogu! Odslej na zemlji nimaš več matere!" In ravnatelj je dostavil: "Gospod Prašnikar so zato prišli, da izpolnijo poslednjo materino željo, zdaj bodo oni tvoj drugi oče!" Anton je zaihtel. Postal je sirota.

Kateheza o blaženem Slomšku tretje triletje - februar

B. drugo triletje

1. Cilj:

Spoznavni: Otroci razumejo, da je za branje knjig potrebna vztrajnost.

Doživljajski: Otroci doživijo, da je knjiga zabavna prijateljica.

Dejavnostni: Otroci se odločijo, da bodo v tem mesecu prebrali eno knjigo.

2. Vzgojna drža: vztrajnost

3. Veroučna sredstva in pripomočki:

- svečka
- knjiga: P. Opeka, Bojovník upanja, Celjska Mohorjeva družba
- mapa Slomškovega bralnega priznanja
- slika blaženega Slomška
- računalnik
- LCD projektor
- projekcijsko platno
- PPS projekcija o Slomšku
- PPS projekcija Himne SBP
- beli listi A4
- za vsakega otroka 1 kopijo Slomškovega življenjepisa (priloga1)

4. Pesem: Himna SBP ali kakšna druga pesem

5. Molitev: O Jezus blagoslovi me

6. Molitveni kotiček: v sredini naj bo slika škofa Slomška in pred njo majhna svečka, na eni levi naj bo postavljena mapa za Slomškovo bralno priznanje in na desni knjiga ali slika naslovnice: Bojovník upanja

7. Doživljajski lik: knjiga

8. Priprava prostora: ni potrebna posebna priprava, ker je tisto kar je pomembno že v molitvenem kotičku. Možno je, da se stoli postavijo v krog, da bodo otroci bolj zbrano prisluhnili zgodbi. Potrebovali bodo mize za risanje/pisanje.

KATEHEZA

1. Uvod

Po uvodnem pozdravu, preverjanju prisotnosti in domačih nalog otrokom povemo kaj bomo počeli to uro.

Danes bomo govorili o blaženem škofu Slomšku in o tem, kako zelo se je trudil, da bi Slovenci radi govorili slovensko, ker so v njegovem času morali v večini govoriti nemško. Želel je, da bi Slovenci imeli priložnost, da bi tudi brali v domačem jeziku. Zato je pisal slovenske knjige in ljudi spodbujal, da bi radi brali. A, o tem, nekoliko kasneje. Najprej pa skupaj molimo.

a. Molitev: *Se pokrižamo in zmolimo molitev Tebe ljubim Stvarnik moj.*

2. Oznanilo

V eni izmed veroučnih ur smo že govorili o blaženem Antonu Martinu Slomšku. Izvedeli smo, da je bil doma na Slomu pri Ponikvi (blizu Šentjurja, Celja). Vemo, da je bil njegov oče čevljar in da je Anton odraščal na kmetiji. Doma so imeli mlin. Antonov ded pa je dal postaviti cerkvico sv. Ožbalta pri kateri se je mali Slomšek rad igral, da pridiga tam zbranim. Izvedeli smo tudi, da ga je na birmo pripravila mama in da je pri birmi dobil še eno ime in sicer Martin – po svojem birmanskem botru.

Danes pa si bomo pogledali še nekaj utrinkov iz Antonovega življenja. Ob PPS projekciji otrokom povemo nekaj osnovnih podatkov o Slomškovem življenju (*kar je napisano tudi na listih, ki jih bodo dobili za izdelavo knjižice – da je v župnijo prišel Prašnikar, ki je potem še posebej skrbel zanj, da se je Tonček rad učil, da je pri spraševanju pod orehom bil najboljši in dobil nagrado, da je šel v gimnazijo v Celju in da mu je v tem času šolanja umrla mama*).

K osnovnim informacijam dodamo, da ga je bolelo dejstvo, da Slovenci niso smeli govoriti v svojem materinem jeziku vsepovsod ampak le doma in v cerkvi. Zato si je zelo prizadeval, da bi se tudi v šoli učili in brali v slovenskem jeziku. Napisal je tudi veliko pesmi in drugih pripovedi, da so ljudje lahko brali v domačem jeziku. In poskrbel tudi za založbo, ki je ljudi oskrbovala s slovenskimi knjigami. Ta založba obstaja še danes in to je: Mohorjeva založba. Napisal je tudi učbenik za otroke: Blaže in Nežica v nedeljski šoli.

Kaj pa mi? Še radi beremo? Ali pa se nam ne ljubi najbolj. Včasih rečete: »To je pa tako dolgo za prebrati« ali pa »ne ljubi se mi« in greste raje gledat televizijo ali pa igrat računalnik. Res je, da je včasih potrebno nekaj vztrajnosti in potrpežljivosti, da nam knjiga zaupa svoje skrivnosti, a kako smo veseli, ko nam uspe prebrati knjigo, ko izvemo kaj zabavnega, ko spoznavamo nove knjižne junake, njihove dogodivščine. Knjiga je, lahko bi rekli, kot najboljša prijateljica: vedno je ob tebi, vedno si lahko z njo kadarkoli želiš in prinaša ti vedno nove in zanimive zgodbe.

»Po drugi strani pa obstajajo knjige, ob katerih televizija, filmska industrija, internet potegnejo krajši konec – če samo pomislimo na Harryja Potterja ali kako drugo svetovno

uspešnico – sicer naklada in razširjenost knjige ni vedno sinonim za kakovost, vendar pa samo dejstvo postavlja na laž trditev, da branje ni v modi (še toliko bolj, če vzamemo v ozir, da ne gre za tanke in kratke knjige). V prid temu govori tudi to, da se vsakih trideset sekund na svetu izda nova knjiga. Ampak zakaj bi brali, ko pa imamo na razpolago filme, povzetke knjig (ki neprestano krožijo med tistimi, ki na domače branje (z odporom) pomislijo pet minut pred dvanajsto), ... ? Eden od razlogov (poleg tistega tehničnega, da se tvoj besednjak ob branju izboljšuje in začenja presegati tistih 300 besed, ki jih sicer uporabljamo v vsakdanjem pogovoru) je gotovo možnost, ki jo nudi le knjiga – občutek, da si ob njej ti sam glavni – glavne junake (ali antijunake) si lahko predstavljaš po svoje; sam določaš, kaj je v knjigi pomembno – zato ni čudno, da je splošno prepričanje, da knjiga navadno presega »svoj« film. In potem je tu še tisti posebni – hm – vonj po zgodbah, ki ga imajo samo knjižnice in ga dajejo tolike knjige, ki so na voljo na policah (samo v informacijo, za najbolje založeno knjižnico na svetu velja Kongresna knjižnica v Washingtonu s svojimi 28 milijoni knjig (če bi se vozil mimo njenih polic postavljenih v vrsto v avtomobilu s hitrostjo 90 km na uro bi prišel do konca v 8 urah), na drugem mestu pa je Britanska knjižnica v Londonu).

Okusi o knjigah so različni – nekateri ne marajo znanstvene fantastike, drugi se ne bodo nikoli ustavili ob polici z romantično literaturo, spet tretji prisegajo na vojne ali zgodovinske romane, četrtem so blizu detektivke ... Sicer obstajajo določene norme, ki posamezno knjigo uvrščajo med tiste z vrednostjo za razliko od »šund« literature, vendar je na koncu vsak posameznik tisti, ki določi, ali je knjiga vredna branja ali ne, in sicer zaradi procesov, ki jih v njem sproži – zaradi tolažbe, smeha, novih spoznanj, novih gledanj na določene probleme ali stvari, navdušenja, ker je nekdo znal zadeti in ubesediti tisto stanje ali doživljanje, ki ga sam živiš že nekaj časa, pa ga nisi znal povedati ... Knjiga je torej zbirka listov iz papirja, pergamenta ali drugega materiala, vendar pa je in ostaja mnogo več. In spleča se kdaj ugasnit televizor, vzeti knjigo in se podati v nove svetove, ki živijo v njej, da bi tudi naš – realni – svet postal bolj pisan in domišljjski.« Tako je razmišljala in zapisala ena izmed tistih oseb, ki jim pravimo »knjižni molji«.

Tukaj naj imajo mladi možnost komentiranja, zakaj oni radi ali ne radi berejo? Kaj prebirajo? Po kakšni literaturi radi sežejo?...

A veste, da lahko tudi pri verouku sodelujete pri bralnem priznanju? To je Slomškovo bralno priznanje. Nekateri to dobro poznate, saj že pridno sodelujete. Pokažemo mapo in razložimo osnovna pravila (se prijaviš, dobiš mapo, treba je prebrati tri knjige, za vsako prebrano knjigo prejmeš nalepko, ... na koncu je prireditev, ki je za vse bralce, starše, animatorje, duhovnike, ki sodelujejo – letos na Ponikvi, v soboto, 21. aprila 2012) Kdor še ne sodelujem ga še enkrat povabim, da kar začne. Do konca šolskega leta še ima čas, da prebere tri knjige.

Tudi mi se bomo danes srečali s knjigo, ki jo najdete tudi na seznamu za Slomškovo bralno priznanje: P. Opeka, Bojevnik upanja, Celjska Mohorjeva družba (sami po lastni presoji izberete en del, ki se vam zdi, da bi vaše mlade najbolj nagovoril). Pa se zdaj najprej pripravimo in prisluhnemo.

3. Dejavnost

a) Lahko nadaljujejo z izdelovanjem Slomškove knjižice. Naredijo dodatni list z današnjo vsebino.

b) Na liste A4 narišejo strip o slišnem besedilu iz knjige in spodaj pripišejo en stavek, ki jim je iz slišnega ostal v spominu. O tem se lahko tudi kasneje pogovarjate.

c) Ko končajo z dejavnostjo jih lahko naučimo še himno Slomškovega bralnega priznanja.

4. Molitev:

Najprej se pokrižajo in nato vsak otrok pove misel, ki jo je napisal pod strip. Ko vsi povedo kaj so napisali zmolimo Slava Očetu.... in se pokrižajo za zaključek molitve.

Domača naloga:

Do naslednje veroučne ure si izberejo knjigo, ki jo bodo prebrali.

REFLEKSIJA OPRAVLJENE KATEHEZE

PRILOGE

Priloga 1

IZ ŽIVLJENJA BLAŽENEGA ANTONA MARTINA SLOMŠKA

Poleti 1811 leta je v župnijo Ponikva prišel za kaplana Jakob Prašnikar. Takrat je župnijska cerkev še bila obdana s protiturškim obzidjem in enim od štirih obrambnih stolpov. V tistem obrambnem stolpu je mladi kaplan zbiral otroke k nedeljski šoli.

Ob koncu šolskega leta je pod cerkvenim orehom pred župljani in visokimi uradniki iz Celja s šolarji opravil nekakšno malo maturo. Na enem takih izpraševanj se je najbolje odrezal Anton Martin in za nagrado dobil molitvenik in mošnjiček z denarjem.

Antonova mati je bila naklonjena šolanju svojih otrok, oče pa je bil bolj zadržan. Uka željnemu Antonu in mami je priskočil na pomoč kaplan Prašnikar in prepričal očeta, da je Antonu dovolil nadaljnje šolanje v Celju. Nekoliko preroško je takrat napovedal in pomiril očeta Marka: "Vaš sin bo nekoč še velik gospod!"

Kmalu pa so se nad Slomškovo družino začeli zgrinjati črni oblaki. 10. januarja 1816. je Jakob Prašnikar prišel v Celje in sporočil Antonu: "Tvoja mama in komaj rojena sestra Neža sta pri Bogu! Odslej na zemlji nimaš več matere!" In ravnatelj je dostavil: "Gospod Prašnikar so zato prišli, da izpolnijo poslednjo materino željo, zdaj bodo oni tvoj drugi oče!" Anton je zaihtel. Postal je sirota.

PROJEKCIJE

- Slomškovo življenje – februar
- Himna Slomškovo bralno priznanje
- Himna Slomškovo bralno priznanje 1